Time: **3 Hours** Total Marks: **100**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B.: (1) **All** questions are **compulsory.**

(2) **All** questions carry **equal** marks.

Q.1. a. Explain the meaning of the term 'Cold War' and describe the causes of the 'Cold War'. (20)

OR

b. Assess the relations of the Soviet Union with Eastern Europe during the Cold War period.

Q.2. a. Trace the factors that led to disintegration of the U.S.S.R. (20)

OR

b. Discuss the role of U.S.A. as the dominant world power during the last decade of the 20th century.

Q.3. a. Review the Apartheid Policy in South Africa and examine the efforts for its end. (20)

OR

b. Comment on the Civil Rights Movement in U.S.A.

Q.4. a. State the concept of 'Globalization' and evaluate its impact. (20)

OR

b. Write an essay on the Women's Liberation Movement in the world.

Q.5. Write short notes (**Any Two)** (20)

a. Cold War conflicts and Cuba.

b. European Union.

c. Non-Aligned Movement.

d. Sustainable Development.

****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7E023CD

(मराठी रुपांतर)

वेळ: **३ तास** एकूण गुण: **१००**

सूचना: (१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे.
(२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.

प्र.१. अ. 'शीतयुद्ध' या संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करून शीतयुद्धाच्या कारणांचे वर्णन करा. (२०)

किंवा

ब. शीतयुद्ध काळात सोव्हिएत संघाचे पूर्व युरोपबरोबर असलेल्या संबंधांचे मुल्यांकन करा.

प्र.२. अ. सोव्हिएत संघाच्या विघटनास कारणीभूत ठरलेल्या घटकांचा मागोवा घ्या. (२०)

किंवा

ब. विसाव्या शतकाच्या अखेरच्या दशकातील प्रभावी जागतिक सत्ता म्हणून अमेरिकेच्या भूमिकेची चर्चा करा.

प्र.३. अ. दक्षिण आफ्रिकेतील वंशवर्णभेद नीतीचा आढावा घेवून तिच्या अंतासाठी करण्यात आलेल्या प्रयत्नांचे परीक्षण करा . (२०)

किंवा

ब. अमेरिकेतील नागरी हक्क चळवळीवर भाष्य करा.

प्र.४. अ. 'जागतिकीकरण' ही संकल्पना विशद करून तिच्या परिणामाचे मूल्यमापन करा. (२०)

किंवा

ब. जागतिक स्त्रीमुक्ती चळवळीवर निबंध लिहा.

प्र.५. टिपा लिहा (**कोणत्याही दोन**): (२०)

अ. शीतयुद्धातील संघर्ष आणि क्युबा.
ब. युरोपियन युनियन.
क. अलिप्ततावादी चळवळ.
ड. शाश्वत (चिरंतन) विकास.

****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7E023CD

Time: 3 Hours **Total 100 Marks**

NB: 1. All questions are compulsory .
2. All questions carry equal marks.

Q.1 : A) Explain the importance of Bakhar as a source Maratha History **(20)**

OR

B) Describe the Geo- political conditions of the Deccan during the first half of the 17th century.

Q. 2: A) Examine Shivaji Maharaj relationship with Bijapur with special reference to Afzal Khan episode **(20)**

OR

B) Trace Shivaji Maharaj's relationship with the British and Portuguese.

Q. 3: A) State the reasons and significance of the first Coronation of Shivaji Maharaj. **(20)**

OR

B) Discuss the causes and effects of Shivaji Maharaj's expedition of Karnataka.

Q. 4: A) Write an essay on the Civil administration of Chhatrapati Shivaji **(20)**

OR

B) Review the judicial administration of Chhatrapati Shivaji .

Q. 5: Write any two short notes on the following **(20)**

A) Cultural condition of Deccan in early 17th century
B) Shahistekhan episode
C) Chhatrapati Rajaram
D) Administration of forts during royal period

_____

4DFD6DBAEB071D9F0C8DCBB019E0A0EF

(मराठी रुपांतर)

वेळ -३ तास **एकूण गुण : १००**

सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १ ला : अ) मराठा इतिहासाचे स्रोत म्हणून बखरीचे महत्त्व विषद करा. **(२०)**

किंवा

ब) १७ व्या शतकाच्या पूर्वार्धातील दख्खनच्या भौगोलिक आणि राजकीय परिस्थितीचे वर्णन करा.

प्रश्न २ रा : अ) अफझलखान प्रकरणाच्या संदर्भात बिजापूर-मराठे यांच्यातील संबंधाचे परीक्षण करा. **(२०)**

किंवा

ब) शिवाजी महाराजांचे इंग्रज व पोर्तुगीज यांच्याशी असलेल्या संबंधाचा मागोवा घ्या.

प्रश्न ३ रा : अ) शिवाजी महाराजांच्या पहिल्या राज्याभिषेकाची कारणे व महत्व सांगा **(२०)**

किंवा

ब) शिवाजी महाराजांच्या कर्नाटक स्वारीची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.

प्रश्न ४ था : अ) शिवाजी महाराजांच्या मुलकी प्रशासनावर निबंध लिहा **(२०)**

किंवा

ब) शिवाजी महाराजांच्या न्यायविषयक प्रशासनाचा आढावा घ्या.

प्रश्न ५ वा : कोणत्याही दोन टिपा लिहा . **(२०)**

अ) १७ व्या शतकाच्या पुर्वाधातील द्ख्खनची सांस्कृतिक स्थिती
ब) शाहिस्तेखान प्रकरण
क) राजाराम महाराज
ड) शिवकाळातील किल्ल्यांचे प्रशासन

4DFD6DBAEB071D9F0C8DCBB019E0A0EF

(3 Hours) (Total Marks : 100)

Please check whether you have got the right question paper.

N.B.:
1. **All questions are compulsory.**
2. **Figure to the right indicate full marks**.
3. **Use of map stencil is permitted.**
4. **Draw suitable maps and diagrams wherever necessary.**

1. Elaborate the role of surveys and geospatral technology in regional planning. **20**

OR

Explain the concept of regional planning. Describe the relationship of regional planning with Geography.

2. Explain in detail the concepts and types of regions. **20**

OR

Discuss the principles, criteria and methods of demarcation of planning regions.

3. Explain the concept of 'development'. Describe various indicators of development. **20**

OR

Explain various strategies for regional development.

4. Describe the planning regions of India. **20**

OR

Explain features, achievements and failure of five year plans.

5. Describe the problems and planning of urban fringe of Indian cities. **20**

OR

Explain micro level planning in Rural Areas of India.

870A01B2991C646A4C893096D53817A8

(३ तास) **[एकूण गुण : १००]**

सूचना: **१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.**

२. उजवीकडील संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.

३. नकाशा स्टेनसिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

४. आवश्यकतेनुसार, योग्य आकृत्या आणि नकाशे काढा.

१. प्रादेशिक नियोजनामधील सर्वक्षण आणि भूअभिक्षेत्रिय तंत्रज्ञान यांची भूमिका विशद करा. २०

किंवा

प्रादेशिक नियोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा. प्रादेशिक नियोजन आणि भूगोल यांच्यामधील संबंधाचे वर्णन करा.

२. 'प्रदेश' ही संकल्पना आणि त्याचे प्रकार यांचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा. २०

किंवा

नियोजन प्रदेश आरेखनाची तत्वे, निकष आणि पद्धती यांची चर्चा करा.

३. विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा. विकासाच्या विविध निर्देशकांचे वर्णन करा. २०

किंवा

प्रादेशिक विकासाच्या विविध कृतीयोजनांचे स्पष्टीकरण करा.

४. भारताच्या नियोजन प्रदेशांचे वर्णन करा. २०

किंवा

पंचवार्षिक योजनांची वैशिष्ट्ये, यश आणि अपयश स्पष्ट करा.

५. भारतीय शहरांच्या नागरी परीक्षेत्राच्या समस्या आणि नियोजन यांचे वर्णन करा. २०

किंवा

भारताच्या ग्रामीण क्षेत्रांतील सूक्ष्म-स्तर नियोजन स्पष्ट करा.

****

870A01B2991C646A4C893096D53817A8

Marks :-80 **Time: 2 ½ hours**

Note :-1. All questions are compulsory.

2. All questions carry equal marks.

Q.1- Give the definition of Archaeology and Explain the development of archaeology in India. 20

OR

Q.1- Discuss how an archaeologist takes help of various social sciences for their study. 20

2 Comment on the subsistence patterns and the dwellings of Neolithic man.

OR

2.Describe the features of Chalcolithic period with special reference to Daimabad.

3 Write a detailed note on various types of Inscriptions . 20

OR

Explain the significance of edicts of Ashoka in Ancient Indian History.

Q.4- Review Gupta coins and Kushana Coins as an important tool for the study of ancient Indian history. 20

OR

Q.4- Explain the contribution of numismatics to the study of ancient Indian history. 20

****

2BC8D1466245C860C8EF28995CC39C08

मराठी रूपांतर

गुण :- ८०. **वेळ: 2 १\२ तास**

सूचना :- १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१- पुरातत्व शास्त्राची व्याख्या स्पष्ट करून भारतातील पुरातत्त्व शास्त्राच्या विकासाची वाटचाल स्पष्ट करा. २०

किंवा

१- पुरातत्वशास्त्रज्ञ हा आपल्या अभ्यासासाठी विविध सामाजिक शास्त्रांची कशी मदत घेत असतो ते सांगा.

२ नवाश्मकाळातील मानवाच्या उदरनिर्वाहाची साधने आणि अधिवास ह्यावर भाष्य करा. २०

किंवा

२ दायमाबादच्या विशेष संदर्भाने ताम्रपाषाण युगाच्या वैशिठांचे वर्णन करा.

३- कोरीव लेखांचे (पुराभिलेखांचे) प्रकार सांगून त्यांच्या वैशिष्ट्यांविषयी चर्चा करा. २०

किंवा

३ प्राचीन भारतीय इतिहासातील सम्राट अशोकाच्या कोरीव लेखांचे महत्व स्पष्ट करा.

४- प्राचीन भारताच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठी एक महत्त्वाचे साधन म्हणून गुप्त आणि कुशणाच्या नाण्यांचा आढावा घ्या. २०

किंवा

४- प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या अभ्यासातील नाणकशास्त्राचे योगदान स्पष्ट करा.

****

2BC8D1466245C860C8EF28995CC39C08

Time: 3:00 Hrs. **Marks: 100**

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

Q.1. Enumerate Socio-Economic condition in Maharashtra on the eve of the British Rule. **20**

OR

Highlight on the factors that led to the Trible Uprising in Maharashtra.

Q.2. Give an account of the Prarthana Samaj. **20**

OR

Explain the contribution of thinkers of Maharashtra in awakening of Economic Nationalism.

Q.3. Review the revolutionary activities in Maharashtra during the freedom struggle of India. **20**

OR

Describe the Samyukta Maharashtra Movement.

Q.4. Discuss the contribution of Mahatma Phule towards the emancipation of women in the 19th century. **20**

OR

Examine the role of Rajarshri Shahu Maharaj in the anti-caste movement in Maharashtra.

Q. 5. Write any two short notes of the following. **20**

A) Administrations in the Maharashtra at the beginning of British Rule.
B) Achievements of moderates Congress in Maharashtra.
C) Dadabhai Naoroji
D) Dr. Babasaheb Ambedkar

D147C4F5470BA1DA245F23AA17D4CE24

मराठी रूपांतर

वेळ: ३:०० तास. **गुण: 100**

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१. ब्रिटिश राजवटीच्या पूर्वसंध्येला महाराष्ट्रातील सामाजिक-आर्थिक स्थिती नमूद करा. २०

किंवा

महाराष्ट्रातील आदिवासी बंडाला कारणीभूत घटकांवर प्रकाश टाका.

Q.2. प्रार्थना समाजाविषयी माहिती द्या. २०

किंवा

आर्थिक राष्ट्रवादाच्या जागृतीत महाराष्ट्रातील विचारवंतांचे योगदान स्पष्ट करा.

Q.3. भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यातील महाराष्ट्रातील क्रांतिकारी कार्यांचा आढावा घ्या. २०

किंवा

संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे वर्णन करा.

Q.4. 19व्या शतकातील महिलांच्या मुक्तीसाठी महात्मा फुलेंच्या योगदानाची चर्चा करा. २०

किंवा

महाराष्ट्रातील जातिविरोधी चळवळीत राजर्षी शाहू महाराजांच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.

प्र. 5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. २०

अ) ब्रिटिश राजवटीच्या प्रारंभी महाराष्ट्रातील प्रशासन.
ब) महाराष्ट्रातील नेमस्त काँग्रेसचे यश.
क) दादाभाई नौरोजी
ड) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर

D147C4F5470BA1DA245F23AA17D4CE24

Time:3Hours **MARKS: - 100**

N.B. 1. All Questions are compulsory.
2. Draw diagram and sketches wherever necessary.
3 Use of map stencil is allowed.

Q.1 Explain the relief structure of Maharashtra in detail. 20

OR

A Discuss the administrative divisions of Maharashtra in brief. 10
B Write a note on climate of Maharashtra. 10

Q.2 Explain various types of soil in Maharashtra. 20

OR

Describe the metallic and non-metallic mineral resources in Maharashtra. 20

Q.3 Explain the growth of population in Maharashtra and the density of population in Maharashtra. 20

OR

A Discuss on the age and sex structure of Population in Maharashtra. 10
B Explain the distribution of rural- urban population in Maharashtra. 10

Q.4 Describe various problems related to agriculture and fishing activity in Maharashtra. 20

OR

A Explain the Agriculture regions of Maharashtra. 10

B Write note on Livestock resources in Maharashtra 10

Q.5 Explain the major Industrial regions in Maharashtra, problems and the policies related industries. 20

OR

Write notes on –

A Role of transportation in industrial development of Maharashtra 10

B Trade pattern of Maharashtra. 10

****

65019E03AC166216E2E46659DE0FE7CD

मराठी भाषांतर

वेळ:३तास **गुण:१००**

सूचना १. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२. आवश्यक तेथे आकृत्या व आराखडे काढा.
३. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.

प्रश्न.१.	महाराष्ट्रातील भूरचना सविस्तर स्पष्ट करा.	२०
	किंवा	
अ	महाराष्ट्रातील प्रशासकीय विभागांची थोडक्यात चर्चा करा.	१०
ब	महाराष्ट्रातील हवामाना वर टीप लिहा.	१०
प्रश्न.२.	महाराष्ट्रातील मृदेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.	२०
	किंवा	
	महाराष्ट्रातील धातू आणि अधातू खनिजांचे वर्णन करा.	
प्रश्न.३	महारष्ट्रातील लोकसंख्यावाढ आणि महाराष्ट्रातील लोकसंख्येची घनता स्पष्ट करा .	२०
	किंवा	
अ	महाराष्ट्रातील लोकासंख्येच्या वय-लिंग रचनेची चर्चा करा.	१०
ब	महाराष्ट्रातील ग्रामिण-शहरी लोकसंख्या वितरण स्पष्ट करा .	१०
प्रश्न.४.	महाराष्ट्रातील शेती आणि मासेमारी व्यवसायाशी संबधित समस्यांचे वर्णन करा.	२०
	किंवा	
अ	महाराष्ट्रातील कृषी विभाग स्पष्ट करा.	१०
ब	महाराष्ट्रातील पशुसंपत्तीवर टीप लिहा.	१०
प्रश्न.५.	महाराष्ट्रातील प्रमुख औदयोगीक प्रदेश, त्याच्या समस्या आणि योजना स्पष्ट करा .	२०
	किंवा	
	अ) महाराष्ट्राच्या औदयोगीक विकासात वाहतूकीची भूमिका	१०
	ब) महाराष्ट्राची व्यापार रचना	१०

****

65019E03AC166216E2E46659DE0FE7CD